

บุงทะเล ความสวยงามที่ไม่ควรสัมผัส

เรือตรีหญิง กานดา มั่นคง
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

ทะเล ถือเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทาง ของนักท่องเที่ยว เป็นสถานที่ที่เจียบสงบ เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งการผ่อนคลายหลังจากการทำงานมาตลอดทั้งสัปดาห์ และด้วยความอุดมสมบูรณ์ใต้ท้องทะเล เหมาะกับการดำน้ำเพื่อดูความสวยงามของปะการัง และสัตว์ทะเลต่าง ๆ แต่ในความสวยงามนั้น ภายใต้อท้องทะเลอาจแฝงไว้ด้วยสัตว์ทะเลที่มีผลกระทบรุนแรงต่อสุขภาพหากได้สัมผัส หนึ่งในนั้น คือ **บุงทะเล** หรือบางคน เรียกว่า หนอนไฟ บุงทะเลสามารถพบได้บริเวณใต้ท้องทะเล ใต้ก้อนหิน ซอกปะการัง และในบางครั้งอาจพบบริเวณชายทะเล เนื่องจากติดอวนชาวประมงขึ้นมากับสัตว์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบบุงทะเลตามลำคลองในเขตป่าชายเลนอีกด้วย โดยบุงทะเลมีลักษณะเป็นปล้อง มีสีส้มสวยงามน่าสัมผัส มีขนยาวเป็นเส้นแข็งแหลม และคม หลุดออกจากตัวบุงทะเลได้ง่าย หากผลออกไปสัมผัสขนของบุงทะเล จะทำให้เกิดอาการปวดแสบปวดร้อน และตามด้วยอาการคัน บางรายอาจเกิดอาการแพ้อย่างรุนแรง เกิดแผลอักเสบ เกิดการติดเชื้อแบคทีเรีย และกลายเป็นรอยแผลเป็น จึงถือเป็นสัตว์ทะเลที่อันตรายต่อระมัดระวัง และหลีกเลี่ยงการสัมผัส

ด้วยเหตุนี้ เพื่อการป้องกันอันตรายจากการสัมผัสบุงทะเล ประชาชนจึงควรมีความรู้ในป้องกันตนเอง และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เพื่อป้องกันการเกิดอันตรายรุนแรงที่จะเกิดขึ้น

ภาพบุงทะเล

ที่มา <https://phuketaquarium.org/knowledge>

ลักษณะทั่วไปของบุงทะเล (Fire worm)

บุงทะเล เป็นสัตว์ทะเลกลุ่มหนอนปล้องจำพวกเดียวกับแมงเพรียง หรือไส้เดือนทะเล แต่ลำตัวสั้นกว่า เป็นสัตว์ทะเลพวก โพลีคีท (polychaete) หน้าตาคล้ายกับตะขาบ มีสีส้มที่สามารถสะท้อนแสงดูแวววาว ลำตัวแบนรี ส่วนใหญ่มีความยาวลำตัว 5-10 เซนติเมตร แต่บางตัวก็อาจยาวถึง 30 เซนติเมตร มีส่วนยื่นของร่างกายออกไปเป็นคู่ด้านข้าง ช่วยในการว่ายน้ำ ตามลำตัวมีขนยาวมาก แข็งและคม หลุดออกจากตัวบุงได้ง่าย และแทงเข้าสู่ผิวหนังหากไปสัมผัส

ภาพลักษณะบุงทะเล

ที่มา : <https://phuketaquarium.org/knowledge>

พฤติกรรมการกินอาหาร

บุงทะเลจะกินซากที่ตาย ปะการัง ฟองน้ำ ดอกไม้ทะเล เพรียงหัวหอม และลูกปลาดูตัวเล็ก ๆ เป็นอาหาร โดยใช้วิธีการดูดเนื้อเยื่อของเหยื่อ ซึ่งบุงทะเลมีความสามารถในการค้นหาเหยื่อจากสัญญาณทางเคมี ซึ่งถูกปล่อยมาจากซากสัตว์ที่ตาย แม้ว่าบุงทะเลจะไม่มีกราม ไม่มีฟัน แต่จะใช้วิธีการดูดดื่มเอาเนื้อเยื่อของเหยื่อเข้าไปเป็นอาหาร

ที่อยู่อาศัย

บุงทะเลอาศัยอยู่ใต้ท้องทะเล ใต้ก้อนหิน ซอกปะการัง และในบางครั้งอาจพบบริเวณชายทะเล เนื่องจากติดอวนขึ้นมากับสัตว์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบตามลำคลองในเขตป่าชายเลนอีกด้วย

การแพร่พันธุ์

บุงทะเลมีการสืบพันธุ์ทั้งแบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศ โดยแบบไม่อาศัยเพศ จะมีการแยกส่วน (Fragmentations) ซึ่งเป็นการเตรียมการขั้นสำคัญ สำหรับการผสมพันธุ์แบบอาศัยเพศ ในฤดูกาลผสมพันธุ์ลำตัวจะแบ่งเป็นปล้อง แต่ละปล้องเป็นเสมือนบุงทะเลตัวเล็กที่พร้อมจะผสมพันธุ์ ดังนั้นในแต่ละปีบุงทะเลจะมีการรวมกลุ่มกันที่ผิวน้ำ โดยเฉพาะขณะพระจันทร์เต็มดวง บุงทะเลจะสลัดปล้องออกมา แต่ละปล้องจะจับคู่กันและผสมพันธุ์กันเป็นตัวใหม่ โดยขณะผสมพันธุ์บุงทะเลจะเรืองแสงเป็นสี ๆ ด้วย ทำให้ผิวน้ำตอนกลางคืนเรืองแสงระยิบระยับ

ภาพบุงทะเล

ที่มา : <https://phuketaquarium.org/knowledge>

อาการเมื่อสัมผัสบั้งทะเล

เนื่องจากขนบั้งทะเลจะหลุดออกจากตัวบั้งทะเลได้ง่าย และแทงเข้าสู่ผิวหนังเมื่อสัมผัส หากใครสัมผัสคนที่มึ่ลักษณะเป็นเส้นแข็งจะหักคาในผิวหนัง ทำให้เกิดอาการปวดแสบปวดร้อนขึ้นทันที ลักษณะเหมือนถูกไฟลวก โดยจะปวดอยู่ประมาณ 3 ชั่วโมง ซึ่งบริเวณที่ถูกขนแทงจะอักเสบบวมแดง และอาจจะรู้สึกชา แม้ว่าอาการปวดจะหายไป แต่จะมีอาการคันเป็นระยะเวลานาน และการเกาจะทำให้เกิดแผลอักเสบ ติดเชื้อ แผลที่เรื้อย และกลายเป็นแผลเป็น

ภาพขนของบั้งทะเลที่ติดอยู่ที่ผิวหนังผู้สัมผัส

ที่มา: <http://reefcentral.com/forums/showthread.php?t=2231058>

ภาพอาการเมื่อสัมผัสบั้งทะเล

ที่มา : <https://thai.ac/news/show/130209>

วิธีการป้องกันอันตรายจากบุงทะเล

วิธีการป้องกันอันตรายจากบุงทะเลที่ดีที่สุดคือ หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับบุงทะเล หรือห้ามใช้มือเปล่าหยิบจับบุงทะเลเด็ดขาด เนื่องจากขนของบุงทะเลจะหลุดจากตัวบุงทะเล และแทงเข้าสู่ผิวหนังเมื่อสัมผัส

วิธีปฐมพยาบาลเมื่อสัมผัสบุงทะเล

1. ดึงขนบุงออกให้หมด หากดึงไม่ได้ให้ใช้พลาสติกแปะผิวหนังบริเวณที่มีขนบุง แล้วค่อย ๆ ดึงออก
2. ราบบริเวณที่เป็นด้วยน้ำส้มสายชู หรือใช้ isopropyl alcohol (แอลกอฮอล์สำหรับล้างแผล)
3. ล้างด้วยน้ำสะอาด และสบู่อ่อน ๆ
4. ทาคาลาไมโนโลชั่น บริเวณที่คัน โดยคาลาไมโนโลชั่น เป็นยาน้ำแขวนตะกอน (แป้งน้ำสีชมพู) โดยมีตัวยาสำคัญ คือ ซิงค์ออกไซด์ หรือซิงค์คาร์บอเนตเป็นส่วนประกอบ และยังมีตัวยาอื่นที่ช่วยเสริมฤทธิ์ในการรักษา เช่น ไดเฟนไฮดรามีน (Diphenhydramine HCL) หรือคลอเฟนิรามีน (Chlorpheniramine) ที่เป็นยาแก้แพ้, การบูร (Camphor) และเมนทอล (Menthol Crystal) ที่มีสรรพคุณแก้ปวด แก้คัน ทำให้เย็น
5. หากมีอาการคันมาก โดยใช้ยาทาข้างต้นแล้วไม่ดีขึ้น ให้รับประทานยาแก้แพ้ร่วมด้วย เช่น ยาคลอเฟนิรามีน (Chlorpheniramine) อยู่ในกลุ่มยาแก้แพ้ ออกฤทธิ์โดยต้านการทำงานของสารฮีสตามีน ซึ่งเป็นสารที่ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายสร้างขึ้น และก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อภูมิแพ้ ยาคลอเฟนิรามีนจึงใช้บรรเทา อาการแพ้ และอาการคัน แต่มีผลข้างเคียงอาจทำให้เกิดอาการง่วงซึม หากรับประทานแล้วควรนอนพักผ่อน
6. การปฏิบัติตัวในผู้ป่วยที่มีอาการคัน เนื่องจากการเกาบริเวณที่คันมากๆ จะทำให้เกิดการติดเชื้อแบคทีเรีย ทำให้แผลหายยาก เกิดเป็นรอยแผลเป็น จึงควรปฏิบัติ ดังนี้
 - ตัดเล็บให้สั้น
 - หลีกเลี่ยงการแกะเกาบริเวณผิวหนัง เนื่องจากจะทำให้เกิดผิวหนังอักเสบหรือการติดเชื้อแบคทีเรีย
 - ใช้สบู่อ่อนๆ ใช้โลชั่นทาผิว เพื่อให้ความชุ่มชื้นแก่ผิวหนัง
 - หลีกเลี่ยงการใส่เสื้อผ้าขนสัตว์ ผ้าเนื้อหยาบ หรือใยแก้ว ซึ่งอาจจะคายเคืองและกระตุ้นให้เกิดอาการคันเพิ่มมากขึ้นได้ ควรใส่เสื้อผ้าที่โปร่งสบาย ไม้รัด
7. หากมีอาการคันรุนแรง หรือเกิดอาการแพ้รุนแรง เช่น มีไข้ร่วมด้วย ลมพิษ หายใจติดขัด ควรไปพบแพทย์ทันที

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า อันตรายจากการสัมผัสขนของบุงทะเล ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็น อาการปวดแสบปวดร้อน การอักเสบวมแดง อาการคัน การติดเชื้อแบคทีเรีย และการเกิดเป็นแผลเป็น ดังนั้น เพื่อการป้องกันอันตรายจากการสัมผัสบุงทะเล การรู้จักลักษณะทั่วไปของบุงทะเล พฤติกรรมการกินอาหาร ที่อยู่อาศัย การแพร่พันธุ์ อาการเมื่อสัมผัสบุงทะเล วิธีการป้องกันอันตรายจากบุงทะเล และการปฐมพยาบาล จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่ที่เกิดความปลอดภัย และลดอันตรายรุนแรงที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์พิษวิทยารามาธิบดี. (2561). สัตว์ทะเลมีพิษชนิดไม่มีกระดูกสันหลัง (*Invertebrate venomations*). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564, จาก <https://med.mahidolacth/poisoncenter/th/poiscov/invertebrate-venomations>.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลระยอง. (2546). สัตว์ทะเลที่มีพิษและเป็นอันตราย. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564, จาก https://www.fisheries.go.th/mfemdec/mainweb/km_html/km_poisonseanimal.html.
- Natalie Gibb. (2018). *Bearded Fireworms: Avoiding and Treating Stings*. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.liveabout.com/how-bad-bearded-fireworm-sting-2962960>.
- Mynattawat. (2013). สัตว์ทะเลอันตราย. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://nattawat331.wordpress.com/2013/11/18>.
- Travel truelife. (2015). 12 สัตว์ทะเลมีพิษ ป้องกัน รักษา อย่างไร ถ้าเจอ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://travel.trueid.net/detail/l4Bkao48VJZ>.